

דלדידך איתרחיש ניפא לדידיה נמי
איתרחיש ניפא.

אבל לגבי מלחמה איכא למימר דלא אמרה,
אי לא ראתהו מת, דהא אי בעיא לשקורי לא
הוי מחזקה מלחמה בעולם.

תא שמע:

באה האשה לב"ד ואמרה: **נפלו עלינו עובדי
כוכבים, נפלו עלינו ליסטים,**
הוא בעלי מת, ואני ניצלתי, נאמנת.

וכאן הרי היא החזיקה במלחמה, וקתני
נאמנת. ומוכח שאמרינן מה לה לשקר.

ודחינן: **התם**, כיון שמלחמה קטנה היא
דאיהי הוה בהדיה, לא אמרה בדדמי, דאשה
אינה מתייראת מלסטים. ובמקום שאינה
פוחדה, דרך האשה לעמוד אצל בעלה עד
שימות, **וכדרכ אידי** דאמר, אשה אינה
פוחדת מליסטים. **דאמר רב אידי: אשה** —
כלי זיינה עליה! שאין הורגים אותה אלא
באים עליה, ואחר שבאים עליה, שוב לא
הורגים אותה [רש"י במסכת עבודה זרה כה
ב].

ובעיין דהחזיקה היא מלחמה בעולם, לא
איפשיטא.

ההוא גברא דבשלהי הלוליה בסוף חתונתו,
איתלי נורא בי גנני נאחזה האש בבית
החופה.

אמרה להו דביתהו אמרה אשתו לאנשים

איבעיא להו: מה הדין בחזיקה היא מלחמה
בעולם שלא היינו יודעים שיש מלחמות
באותן מדינות אלא מפיה, מהו.

מי אמרינן יש לה מיגו דמה לה לשקר, כיון
דאי בעיא הוי אמרה שלום בעולם, והיתה
נאמנת, שהרי לא הוחזק שיש מלחמה
בעולם, השתא נמי שהיא אומרת שיש
מלחמה אמרינן אינה משקרת, ונאמנת.

קטו-א

או דלמא, הכא ליכא למימר נאמנת מטעם
מיגו דמה לה לשקר, דהא איהי גופא לא
מכוונה לשקורי, אלא כיון דאיחזקה מלחמה
אמרה בדדמי וסבורה היא שמת ולכן לא
אתי מה לי לשקר ומרע ומבטל חזקתיה שאין
מועלת הנאמנות שאינה משקרת לבטל
החזקה שאומרת מאומד ליבה⁽³⁾.

תא שמע:

באה האשה לב"ד ואמרה: **עישינו עלינו
בית עישינו עלינו מערה** הציתו באש את
הבית או את המערה שהיינו שם, אני ובעלי,
ונתמלא עשן.

**והוא נשאר ומת ואני ברחתי ונצלתי, אינה
נאמנת.**

והא הכא החזיקה היא מלחמה זו, וקתני
אינה נאמנת, ולא אמרינן מה לה לשקר, דאי
בעיא אמרה מת סתמא.

ודחינן: **שאני התם**, כשנתמלא עשן ברחה
ולא המתינה עד שתראהו מת.

ואי משום עשן, **דאמר לה הב"ד כי חיכי**

ועל כרחך איירי באמרה היא מת בעלי במלחמה,
דאי איירי באמרה מת על מטתו מאי אריא שלום

3. הקשה רש"י, שלכאורה אפשר לפשוט
האיבעיא ממתניתין דקתני שלום בעולם נאמנת,

ומפרשינן: דאף כאן אפשר דאמרה בדדמי, דאימא אינש אחרינא אתא לאצלו ואתילתיה נורא זה שבא להצילו נשרף ופסתא דידא דשדיא מאיש אחר (4) ונורא איתליא בבעלה ואתיליד ביה מומא, ומחמת כיסופא ומחמת הבושה שניהיה בעל מום אזל וערק לעלמא.

שנינו במשנה דהאשה אינה נאמנת להעיד דמת בעלה במלחמה.

ומסתפקת הגמרא: איבעיא להו, עד אחד שהעיד שמת בעלה בשעה שמלחמה בעולם — מהו? מי מהימנין ליה או לא.

וצדדי הספק הם:

מי אמרינן טעמא דאקילו רבנן משום עיגונא דעד אחד מהימין להעיד שמת בעלה, משום דמילתא דעבידא לאיגלווי הוא ולא משקר,

הכא נמי אע"ג שמלחמה בעולם לא משקר⁽⁵⁾.

או דלמא טעמא דעד אחד מהימין משום

שהיו שם חזו גבראי חזו גבראי תראו את בעלי שהאש אוכלתו.

אתו, חזו הלכו ומצאו גברא חרוכא, דשדי איש חרוך שלא היה ניכר מי הוא, ופסתא דידא דשדיא וסמוך לו נמצאה מוטלת יד חתוכה, שרופה.

סבר רב חייא בר אבין למימר היינו "עיישינו עלינו בית עיישינו עלינו מערה" דאמרן לעיל דכי היכי דלדידך איתרחיש ניסא לדידיה נמי איתרחיש ניסא.

ודחינן: אמר רבא מי דמי? התם

בעיישינו עלינו בית, לא קאמרה "חזו גבראי, חזו גבראי".

ועוד, הרי שם לא ראו גברא חרוכא דשדי, ופסתא דידא דשדיא, ולכן חיישינן שאמרה בדדמי, ואמרינן אפשר איתרחיש ליה ניסא, אבל כאן הרי ליכא למימר הכי.

ומבארינן: ורבי חייא בר אבין אמאי לא קיבל את עדותה? והרי חזו גברא חרוכא דשדיא?!

שלום בעולם ואמרה היא מת במלחמה.

4. פרש"י פיסתא — מאיש אחר, ואיתיליד ביה מומא — בבעלה, וריב"ן פי' שהיה מאותו האיש, והיינו מומא דאיתיליד ביה. אבל רש"י לא רצה לפרש כן, דאם משלה בו האור כל כך עד שנפסקה ידו מגופו מחמת האש, אי אפשר לו לחיות. תוס' רא"ש.

5. ובכלל זה שאין חושדין אותו לטעון בדומה, שאין חששא זו אלא באשה שדעתה קלה ונשענת על דמיונה. מאירי.

בעולם, אפילו בידוע שיש מלחמה בעולם אמרינן לעיל דנאמנת באמרה מת על מטתו, אלא ודאי אתא לאשמועינן דנאמנת אפילו באמרה היא מת במלחמה.

ותירץ רש"י דמתניתין דקתני שלום בעולם נאמנת, לא איירי אלא באמרה מת סתמא, ואשמועינן דאע"ג דלא פירשה דמת על מטתו הואיל ושלום בעולם מסתמא מת על מטתו קאמרה. משא"כ בזמן שיש מלחמה בעולם מסתמא מת במלחמה קאמרה עד דאמרה בהדיא מת על מטתו. ורבא קמיבעיא ליה באופן שיש

אלמא, מוכח מכאן דעד אחד מהימן כשיש מלחמה.

ודחינן: אמר רבא: אי הכי, מאי שנא דאמר "מדינה זו"?

"כל מקום שיש גייסות" מיבעי ליה.

אלא, אמר רבא: הכי קאמר נחמיה איש בית דלי לרבי עקיבא:

אתם יודעים שמדינה זו א"י משובשת בגייסות, ולא אפשר לי למשבק לעזוב את אינשי ביתי ומייתי ולבא לא"י קמי רבנן.

ולכן אמור להם בשמי כך מקובלני מרבן גמליאל, שמשויאין האשה על פי עד אחד.

תא שמע:

מעשה בשני תלמידי חכמים שהיו באין עם אבא יוסי בן סימאי בספינה, וטבעה, והשיא רבי נשותיהן על פי עדותן של כמה נשים.

והוינן בה: והא מיה, במלחמה דמו, דאיכא למימר בדדמי, שמאחר שראוהו טובע, אין סבורים עליו שיעלה, ואין חוששין להמתין לראות אם יעלה אף במים שאפשר לראות את הסוף מארבע רוחותיו.

דסמכינן אאשה דהיא גופא דייקא ומינסבא, שתחזור יפה באמתלאות ובכל הדברים המוכיחים לידע היאך היה הענין עד שתגיע לדבר הראוי לסמוך עליו(6)

והכא(7) הואיל ומלחמה בעולם, שניהם אמרי בדדמי, ולא דייקא, ומינסבא.(8)

אמר רמי בר חמא: תא שמע:

דאמר רבי עקיבא: כשירדתי מא"י לנהרדעא שבבבל לעבר את השנה, מצאתי את נחמיה איש בית דלי, ואמר לי: שמעתי שהחכמים שבא"י אין משויאין את האשה בארץ ישראל על פי עד אחד, אלא רק חכם אחד מתיר ורבי יהודה בן בבא שמו.

ונמתו ואישרתי לו בן הדברים.

אמר לי: אמור להם לחכמים שבא"י משמו: אתם יודעים שהמדינה הזו א"י משובשת בגייסות, כך מקובלני מרבן גמליאל הזקן שמשויאין את האשה על פי עד אחד.

והוינן בה: מאי מדינה משובשת בגייסות, לאו, אע"ג דמדינה זו א"י משובשת במלחמות.

ועם כל זה, כך מקובלני, שמשויאין על פי עד אחד.

אחד דלא מהימן, אלא אפילו תרי נמי לא מהמני. אבל הרמב"ן במלחמות והבעה"מ ועוד ראשונים פליגי עליה וס"ל דאי אמר מת וקברתי פשיטא דמהימן, דהא אפילו האשה מהימנא בהכי, ובעד אחד אומר מת סתם במלחמה איבעיא להו, ובשני עדים אומרים מת סתם פשיטא דלא אמרי בדדמי ונאמנים בכל ענין.

6. מאירי.

7. זהו גירסת הרי"ף, אבל רש"י ועוד ראשונים לא גרסו.

8. הרי"ף פירש דהאיבעיא באומר מת וקברתי דווקא, אבל באומר מת סתם לא מבעיא בעד

ונשים, אפילו מאה שהעידו — כעד אחד דמו.

וקתני: השיא!

אלמא עד אחד במלחמה נאמן, ולא חיישינן דאמר בדדמי.

ודחינן: ותסברא שבעדות טביעה סגי?

והרי כאן, שבספינה היו באים⁽⁹⁾, מים שאין להם סוף נינהו!

שהרי אינו רואה את הסוף של המים מארבע רוחותיו.

ומים שאין להם סוף — אשתו אסורה אף במקום שהעידו שני עדים כשרים שטבע, כי חיישינן שמא צף תחת המים, ויצא במקום שאין עינו של זה רואתו.

אלא על כרחך היכי דמו, דאמרי, שהן מעידות כך:

אסקינהו קמו, העלום מן המים לפנינו,

רחוינהו לאלתר מיד כשהעלום, וקאמרי נמי קימנין מובהקין, דלאו עלייהו אטביעות עין גרידא סמכינן, דחיישינן דלמא אחרים נינהו לפי שהמים משנים את צורת הפנים ואין ניכר כל כך [שיטת רש"י]⁽¹⁰⁾, אלא אסימנים סמכינן, שבבירור הכירום יפה ואין כאן מקום לחשוש שאמרו בדדמי⁽¹¹⁾.

קטו-ב

ובעיין דעד אחד במלחמה, לא איפשיטא.

מעשה בההוא גברא דאפקיד שומשמי גבי חבריה בעדים.⁽¹²⁾

אמר ליה מפקיד לאחר זמן: הב לי שומשמי.

אמר ליה נפקד: שקילתינהו! כבר החזרתים לך.

אמר ליה מפקיד: יש לי סימן מובהק, והא בן ובן חויין, כך וכך סאין היו.

ובחביתא רמיין, ועדיין הן אצלך בחבית, צא ובדוק בה ותמצא כחשבוני.

אמר לו: דידך שקלתינהו. והני, אחריני נינהו ושלי הם.

סבר רב חסדא למימר: כיון דאיכא עדי פקדון וגם סימן שהן שלו, אם כן חיינו שני תלמידי חכמים דלעיל, דאמרינן נאמנים להשיא נשותיהן בעדים וסימנים, ולא אמרינן: הנך תלמידי חכמים אזלו לעלמא, והני מתים שהעלו מן המים אחריני נינהו, ואירע שהיו להם סימנים דומים.

והוא הדין כאן, שאין לנו לחשוש אולי הם אחרים, ואירע שיש בהם אותם הסימנים.

אמר ליה רבא: מי דמי הכא להתם?

9. מאירי.

10. אף לפירש"י דהמים משנים צורת הפנים, מכל מקום מהני הטביעות עין בצירוף הסימנים, ולכאורה לסברא זו גם סימני בגדים מהני בצירוף הטביעות עין כל דהוא. פורת יוסף.

11. כתבו התוס' דהא דבעינן סימנים כשהעלוהו ולא סגי בעביעות עין משום שהם עצמם ראו הטביעה, רוצה לומר כשנפל במים, דכיון שראו הטביעה אולי במיעוט טביעות עין יאמרו שאלו הם שנפלו. רבינו ירוחם ח"ח נתיב כ"ג ח"ג.

12. תוס' ושאר ראשונים.